

→ SvD.se

→ SvD.se

Palestinier har förvägrats medborgarskap

Man måste ställa sig frågan vad som skiljer den palestinska flyktingkatastrofen från andra samtidiga folkfördrivningar. Ett av svaren är att arabiska länder inte har gett palestinerna medborgarskap, skriver Bo Rothstein.

Ett återkommande uttryck från många av de studenter och andra som protesterar mot Israels krigföring i Gaza är att de som inte väljer att avbryta allt samarbete med israeliska institutioner, företag och universitet får anklagelsen "ni har blod på era händer".

Att hävda att svenska politiker och universitetsledningar har "blod på sina händer" innebär att man anser att de på något sätt är bär skuld till den omfattande blodutgjutelse som konflikten mellan Israel och palestinerna har orsakat. Det är naturligtvis en synnerligen allvarlig anklagelse. Det är riktigt att konflikten orsakat mycket omfattande våld, vi kan räkna till inte mindre än sexton sådana konflikter sedan staten Israel bildades 1948 med stöd av FN. Inledningen till konflikten är välkänd, nämligen kriget som utbröt vid denna tidpunkt då omkring 700 000 palestinier blir flyktingar. En del tvingades att fly av israelisk militär, andra valde att fly på uppmaning av ledarna för de arabstater som anföll Israel.

Flyktingkatastrofer av detta slag var emellertid vanligt förekommande i vår del av världen vid denna tidpunkt. Drygt 400 000 tvingades fly till Finland 1944 då Sovjet erövrade Karelen. Några år senare fick omkring 300 000 italienare fly Istrien och Dalmatien då det nya Jugoslavien bildas. Tre miljoner tyskar tvingades under brutala former bort från Sudetområdet i Tjeckien 1946. Tretton miljoner tyskar körs efter andra världskriget ut från Ostpreussen och Polen och andra delar av Östeuropa. Drygt en miljon polacker fick fly de delar av Polen som tillföll Sovjetunionen 1945. Redan i början av andra världskriget tvingas närmare 700 000 polacker bli flyktingar då Sovjet och Tyskland delar Polen. Går vi tillbaka till 1920-talet tvingas mer än en miljon greker fly från där de bott i Turkiet i tusentals år. Listan på flyktingkatastrofer vid denna tid kan göras längre.

Vad som är synnerligen märkligt är att den enda av alla dessa flyktingkatastrofer som fortsatt att skapa omfattande blodspillan är den palestinska. Ingen av alla de andra flyktingkatastroferna har någonting som kommer

i närheten av det våld som den palestinska flyktingkatastrofen har skapat.

Problemet här är en fråga om vetenskaplig metod. Nästan alla forskare och andra som har försökt förklara stridigheterna mellan Israel och palestinerna har valt att enbart studera problemet historiskt för att försöka hitta orsakerna och därmed förlägga skulden till endera parten (och då vanligtvis den sida man inte sympatiserar med). Men detta har visat sig helt omöjligt av det uppenbara skälet att ingenting kan förklaras enbart utifrån sig själv. Det är bara genom att jämföra det fall man vill belysa med likartade "fall" som man kan finna vetenskapligt godtagbara förklaringar. Därför är naturvetenskapliga och medicinska forskares favoritmetod experimentet medan samhällsvetare har att finna fall som går att jämföra med varandra.

Istället för medborgarskap och möjlighet till integrering har palestinerna av de arabländer som anföll Israel 1948 hänvisats till flyktingläger.

Man måste därmed ställa sig frågan vad det är som skiljer den palestinska flyktingkatastrofen från alla de andra samtidiga folkfördrivningarna. Det finns, visar det sig, två tydliga svar på denna fråga. Det första är att i alla de ovan nämnda flyktingkatastroferna har de länder som tagit emot flyktingarna efterhand gett dem och deras efterkommande medborgarskap och därmed fullvärdiga medborgerliga rättigheter. Egypten däremot, som styrde Gaza 1948 till 1967, förvägrade palestinerna i Gaza medborgarskap och gör så än idag. Likaså har Syrien och Libanon förvägrat de palestinerna som flydde dit medborgerliga

Palestinska flyktingar vid ett tältläger i Khan Younis, Gaza, den 18 juni 2024. Foto: Jehad Alshrafi/AP

Bo Rothstein, seniorprofessor i statsvetenskap. Foto: Johan Wingborg

rättigheter. Jordanien, som kontrollerade Västbanken och Östra Jerusalem 1948 till 1967 gav palestinerna där medborgarskap 1954 men detta togs ifrån dem 1988 då Jordanien avsåg sig Västbanken och sin del av Jerusalem. Human Rights Watch rapporterar att långt in på 2000-talet har många palestinerna i Jordanien godtyckligt frantagits sina medborgarskap. Istället för medborgarskap och möjlighet till integrering har palestinerna av de arabländer som anföll Israel 1948 hänvisats till flyktingläger.

Den andra saken som skiljer den palestinska flyktingkatastrofen från alla de andra är deras politiska företrädares absoluta krav på flyktingarnas (i realiteten nu deras barns och barnbarns) rätt att återvända till de områden i det nuvarande Israel varifrån de flydde. Inte i någon av de många andra flyktingkatastroferna har ett sådant krav varit aktuellt. Som bekant var det just på denna punkt som de berömda Camp David-förhandlingarna år 2000 om en permanent uppgörelse havererade. Kravet på rätten att återvända är rimligen en effekt av att palestinerna förvägrats medborgerliga rättigheter i de arabstater som de har flytt till.

Det borde rimligen inte ha varit ett överväldigande problem för arabstaterna att tillerkänna de palestinska flyktingarna medborgerliga rättigheter. Till antalet utgjorde de 1948 mindre än 2 procent av befolkningen i de stater dit de flytt. Som en jämförelse kan nämnas att flyktingarna från Karelen 1944 utgjorde 11 procent av Finlands dåvarande befolkning.

Låt mig avslutningsvis säga att jag anser att protester mot Israels krigföring i Gaza och age-rande mot palestinerna på Västbanken är helt i sin ordning. Israels vedergällning i Gaza har gått över alla gränser. Men vad som har orsakat all den förfärliga blodutgjutelse som enbart denna av jämförbara flyktingkatastrofer från samma tid gett upphov till ligger inte alls där de som protesterar förlägger skuldbördan.

Bo Rothstein
seniorprofessor i statsvetenskap
vid Göteborgs universitet